

POSITIVE MONEYS REFORMFÖRSLAG PÅ REN SVENSKA

2013-09-29

ÖVERSÄTTNING AV POSITIVA PENGAR
POSITIV.PENG@GMAIL.COM
WWW.POSITIVAPENGAR.SE

PositivaPengar

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
EN SNABB ÖVERSIKT AV REFORMERNA	4
REFORMERNA	6
TRANSAKTIONSKONTON (LIKNAR DAGENS VANLIGA INSÄTTNINGSKONTON)	6
INVESTERINGSKONTON (LIKNAR DAGENS SPARKONTON)	9
CENTRALBANKEN OCH BETALNINGSSYSTEMET	13
FÖRÄNDRINGAR HOS CENTRALBANKEN	13
BETALNINGAR MELLAN KONTON I DET REFORMERADE SYSTEMET	15
LÅN I ETT REFORMERAT SYSTEM	17
ATT SKAPA NYA PENGAR	20
VEM SKA BESTÄMMA HUR MYCKET NYA PENGAR SOM SKA SKAPAS?	20
HUR MYCKET PENGAR SKA PSR SKAPA?	21
HUR DET KOMMER GÅ TILL ATT SKAPA NYA PENGAR, RENT TEKNISKT	21
HUR KOMMER DE NYA PENGARNA IN I EKONOMIN?	22
FÖRDELAR MED POSITIVE MONEYS SYSTEM	24
FÖRDELAR FÖR DEN EKONOMISKA STABILITETEN	24
FÖRDELAR FÖR BANKERNA	25
FÖRDELAR FÖR SKATTEBETALARNA.....	26
VANLIGA MISSFÖRSTÅND	29
HUR FÖRHINDRAR VI INFLATION?	29
KOMMER DET FINNAS TILLRÄCKLIGA MÖJLIGHETER ATT TA LÅN OCH FÅ KREDIT?	29
YTTERLIGARE INFORMATION	32

INLEDNING

Detta förslag till reform av banksystemet skulle frånta affärsbanker möjligheten att skapa pengar och istället flytta makten att skapa pengar till en transparent och ansvarsfull offentlig enhet. Det är en lättläslig version av de förslag som skisseras i boken *Modernising Money* (2013) av Andrew Jackson och Ben Dyson. Förslaget bygger vidare på förslag som Henry Simons och Irving Fisher lade fram 1930, samt som James Robertson och Josef Huber presenterade i *Creating New Money* (2000).

Genom att ta makten att skapa pengar ur händerna på bankerna skulle vi förhindra att instabilitet och ”boom-and-bust” cykler uppstår när bankerna på kort tid skapar för mycket pengar. Det skulle också göra det möjligt att låta bankerna gå i konkurs, utan räddningspaket från skattebetalarna. Det skulle säkerställa att nyskapade pengar tillförs i ekonomin på ett sätt som minskar den totala skuldbördan i samhället, i stället för att ”lånas in i existens” vilket är vad som händer för närvarande.

En mer detaljerad beskrivning av reformerna finns i boken *MODERNISING MONEY*, som är tillgänglig på www.positivemoney.org

EN SNABB ÖVERSIKT AV REFORMERNA

Principerna för Positive Moneys system är följande:

PRIVATA BANKER KOMMER INTE LÄNGRE KUNNA SKAPA PENGAR

För närvarande utgörs de pengar som vi använder för de flesta transaktioner, av banktillgodohavanden som skapas av bankerna när de utfärdar lån. Dessa insättningar - de siffror som visas på ditt bankkonto - är bokföringsposter samt skyldigheter (som en skuldsedel) från banken till kunden. Eftersom bankerna kan skapa dessa insättningar genom den redovisnings-process de använder när de utfärdar lån, så betyder detta att det mesta av pengarna i vår ekonomi (i Sverige cirka 96%) består av dessa bankutfärdade pengar.

Reformen skulle omvandla dessa "insättningar" på bankernas balansräkningar till ett konto hos centralbanken (Bank of England). Istället för att kundens bankkonto representerar en skuldsedel eller ett löfte från banken att betala, skulle det representera elektroniska pengar som hålls hos centralbanken. Bankerna skulle förlora förmågan att skapa pengar, eftersom de inte längre kan skapa de insättningar som används som pengar idag.

EN ENHET/MYNDIGHET MED ANSVAR INFÖR MEDBORGARNA OCH FULL INSYN ÖVERTAR PENNINGSKAPANDET

Centralbanken (i Sverige Riksbanken) skulle då ta över rollen att skapa de nya pengar ekonomin behöver varje år för att löpa smidigt. Beslutet att avgöra hur mycket pengar som ska tillföras i ekonomin skulle fattas av ett "Pengaskapande Rådet" (PSR), vilket troligen skulle kunna ersätta eller ta över en del av arbetsuppgifterna hos dagens Finanspolitiska Rådet och Riksbankens avdelning för penningpolitik. PSR skulle vara en helt separat enhet och isolerad från alla former av politisk kontroll eller inflytande. Den valda regeringen skulle inte kunna bestämma mängden pengar som ska skapas, för att undvika intressekonflikter och missbruk av makten att skapa pengar för politiska ändamål.

PENGAR SKAPAS BARA NÄR INFLATIONEN ÄR LÅG OCH STABIL

"Pengaskapande Rådet" skulle skapa pengar i linje med det inflationsmål som fastställts. Vid en ökning i inflation utöver inflationsmålet skulle PSR skapa mindre mängder av pengar, och eventuellt sluta skapa pengar helt och hållet.

NYSKAPADE PENGAR TILLFÖRS I EKONOMIN UTAN MOTSVARANDE SKULDSÄTTNING

När PSR fattat ett beslut om att öka penningmängden, skulle de tillåta centralbanken att skapa nya pengar genom att utöka balansräkningen på regeringens konto hos centralbanken. Dessa nyskapade pengar skulle vara utan återbetalningsskyldighet och därför fria från skuld. De nyskapade pengarna skulle sedan räknas som skatteintäkter och fördelas enligt den valda regeringens partiprogram och prioriteringar.

NYSKAPADE PENGAR TILLFÖRS DEN REALA EKONOMIN ISTÄLLET FÖR FINANSMARKNADER

Nyskapade pengar skulle kunna användas för att öka de offentliga utgifterna, betala av statsskulden, sänka skatterna eller betala ut en medborgarlön/basinkomst. Den exakta blandningen av dessa alternativ skulle vara helt upp till den regering som för tillfället sitter vid makten.

BANKER GER PRIVATPERSONER KONTROLL ÖVER HUR DERAS PENGAR INVESTERAS

Om en person vill investera sina pengar (dvs. låna ut dem till någon annan) då kommer de kunna välja, på det stora hela, var deras pengar investeras. Till exempel kan kunder erbjudas ett investeringskonto som lånar ut till små och medelstora företag, eller för investeringar i förnybar energi, eller till bolån, etc. Effekten är att finanssektorn demokratiseras, så att bankernas investerings- och lånebeslut börjar återspegla deras kunders prioriteringar och därigenom även samhällets prioriteringar.

REFORMERNA

FÖRÄNDRINGAR AV BANKKONTON

För folk i allmänhet kommer bankerna fungera mycket på samma sätt som de gör nu. Men de förändringar som behövs "bakom kulisserna" för att förhindra banker från att skapa pengar innebär att det krävs några smärre förändringar i tjänstevillkoren för bankkonton och sparkonton. Som kund hos en bank, skulle du få två alternativ:

1. Behåll dina pengar på ett Transaktionskonto för att se till att de är 100 % säkra. Oavsett hur mycket pengar du har på det kontot kommer det inte finnas någon gräns för det belopp som är garanterat.
2. Sätt in dina pengar på ett Investeringskonto och acceptera en viss risk i utbyte mot avkastning (dvs. ränta).

TRANSAKTIONSKONTON (LIKNA Dagens VANLIGA INSÄTTNINGSKONTON)

Nuvarande bankkonton används för att utföra och ta emot betalningar (t.ex. med check, betalkort, bankomater, elektroniska överföringar, etc.). Ditt nuvarande bankkonto kommer att ersättas av ett Transaktionskonto, vilket kommer erbjuda i stort sett samma tjänster, men kommer att vara 100 % säkert.

För kunder kommer ett Transaktionskonto synbart vara detsamma som ett nuvarande bankkonto. Men för att skilja mellan konton innan och efter reformen kommer vi att använda termen "Transaktionskonto".

Banken kommer att administrera sina kunders konton hos centralbanken och agera mellanhand mellan centralbanken och kunden.

VAD KOMMER FORTFARANDE VARA SOM TIDIGARE?

- Transaktionskonton kommer fortfarande stödja användandet av checkar, bankkort, uttagsautomater och elektroniska överföringar.
- Arbetsgivare kommer fortfarande betala löner till Transaktionskonton.
- Privatpersoner och företag kommer fortfarande att göra betalningar från ett Transaktionskonto till ett annat.
- Kunderna kommer fortfarande att ha omedelbar tillgång till pengar på Transaktionskontot
- Dessa konton kan fortfarande erbjuda kontokrediter.

VAD KOMMER SKILJA SIG FRÅN IDAG?

- Transaktionskonton kommer inte vara skulder hos affärsbankerna.
- Pengar som sätts in på ett Transaktionskonto blir inte bankens tillgång. Som ett resultat av det kan affärsbanker inte låna ut pengar som hålls i Transaktionskonton.
- Alla pengar på Transaktionskonton kommer att hållas i ett aggregerat konto på centralbanken, ett konto som kommer att kallas "Kundfondkonto". Dessa konton kommer vara den digitala motsvarigheten till att sätta in pengarna i ett bankfack med kundens namn skrivet på det.
- Pengar på Transaktionskonton är alltså 100 % säkra och kan aldrig gå "förlorade". Banken kan betala tillbaka alla pengar på dessa konton när som helst, utan att det har någon inverkan på bankens övergripande finansiella stabilitet. Även en bank som gått i konkurs skulle kunna återbetala alla sina kunders innehav på deras Transaktionskonton. Transaktionskonton skulle inte vara utsatta för någon risk för bankrusning.

Detta skyddar staten och centralbanken från att exponeras för ekonomisk risk. Det innebär också att regeringen kan avskaffa insättningsgarantin på 100 000 euro för varje bankkonto, eftersom Transaktionskonton är helt riskfria för kunden. Om en bank går i konkurs skulle det bara vara ett enkelt administrativt förfarande att flytta över Transaktionskonton från den banken till andra banker, och inga pengar skulle vara i fara. Pengarna i dessa Transaktionskonton skulle fortfarande finnas hos centralbanken, men en annan bank, utan ekonomiska problem, skulle ta över rollen att hantera kundernas konton

- Eftersom bankerna inte kan använda medel på Transaktionskonton för att investera eller låna ut, kommer de inte kunna få avkastning på dessa medel. Då de fortfarande kommer att ha utgifter för kostnaderna för att tillhandahålla betalningstjänster (checkhäften, bankomatkort, kontanthantering, etc.), kommer de att behöva ta ut kontoavgifter för att täcka dessa kostnader.
- Transaktionskonton kommer inte ge någon ränta, eftersom bankerna inte kan låna ut dessa pengar. Eftersom räntesatserna på de flesta insättningskonton ändå sällan är högre än 0,5%, kommer det inte vara någon större förlust.

KOSTNADER FÖR FÖRÄNDRINGARNA – KONTOAVGIFTER

Bankerna kommer inte längre kunna göra vinster genom att låna ut de pengar som placerats på Transaktionskonton. Men de kommer fortfarande ha kostnader för att tillhandahålla tjänster, och kommer att behöva täcka dessa kostnader genom att ta kontoavgifter. Hur höga skulle de

avgifterna vara? Följande sida visar en realistisk uppdelning av de nuvarande årliga kostnaderna för att tillhandahålla ett bankkonto, framtaget av en konsultfirma specialiserad på rådgivning vid inrättandet av nya banker i Storbritannien (Tusmor). Gissningsvis gäller liknande siffror även i svenska förhållanden:

Tjänst	Kostnad per år
Checkhäften	£ 10 (per häfte)
Betalkort	£ 2
Filialer	£ 5
Kundtjänst	£ 8
Personal	£ 15
IT-system för banktjänster	£ 4
Kreditupplysningar (vid öppnande av konto)	£ 8
MasterCard /Visa	£ 2
Bankomatnätverk	£ 2
BACS (motsvarande RIX) och andra betalningssystem	£ 5
Annan IT-infrastruktur	£ 2
Totalt	£ 63 (ca 650:-)

Detta motsvarar en kostnad på omkring £ 5 (ca 51:-) per månad per konto, plus lite extra för att banken ska gå med vinst.

För att ta ett svenskt exempel kan vi titta på siffror från JAK Medlemsbank. Kostnadsmassan i JAK för 2013 var 37 miljoner kronor på tre delar; kontohantering, lånehantering samt idé-och medlemsstöd, vilket är de tre stora områden som JAK arbetar med och har kostnader för. Om kostnadsmassan delas i tre delar blir respektive del 12,33 mkr*, och JAK har ca 32 000

sparkonton, vilket skulle ge en kostnad per sparkonto på 385 kr och år (cirka 32 kronor per månad).

(* I räkneexemplet antas de tre kostnadsposterna vara lika stora vilket inte nödvändigtvis är fallet. Om istället hela kostnadsmassan fördelas på antalet konton blir den årliga kostnaden per konto 1156 kronor.)

Ingen gillar att börja betala för något som tidigare varit gratis, men det finns några viktiga punkter att notera. För det första, även i dag har banken driftskostnader för att tillhandahålla betaltjänster och täcker dessa kostnader genom avgifter för övertrasseringar och andra oväntade avgifter. För det andra kan betalsystemet efter reformen komma att bli betydligt billigare i drift, eftersom det inte skulle finnas något behov av ett komplext "clearing"-system. (Transaktioner skulle kunna genomföras omedelbart, lite beroende på hur myndigheterna väljer att införa reformen.) Detta innebär att den huvudsakliga kostnaden för banken skulle vara att ta fram bankomatkort och checkhäften, tillhandahålla kundtjänst samt underhålla bankens IT-infrastruktur. Dessutom finns det många banker som redan idag tar ut en kontoavgift.

I praktiken kommer det att finnas ett betydande tryck på bankerna att hålla kontoavgifterna så låga som möjligt. Till exempel kommer kunder som redan har ett Transaktionskonto hos en viss bank vara mer benägna att använda den banken även för andra tjänster, exempelvis för att låna, och därmed måste avgifter på konton hållas låga som en "lockvara" för att attrahera och behålla kunder. Som ett resultat innebär konkurrens mellan banker att en del av kostnaderna för betaltjänster kan komma att "absorberas" av bankerna för att vinna marknadsandelar. Vissa av kostnaderna kan de ta igen från vinster på investeringar.

INVESTERINGSKONTON (LIKNAR DAGENS SPARKONTON)

Ditt sparkonto skulle ersättas av ett "Investeringskonto". Vi kallar dem Investeringskonton för tydlighetens skull och för att det ordet bättre beskriver syftet med dessa konton - som en riskbärande investering snarare än som en "säker" plats för att "skydda" dina pengar. Efter reformen kommer banken behöva attrahera kunder med medel som kan användas för investeringsändamål (det kan vara för lån, kreditkort, bolån, långsiktig investering i aktier eller kortsiktig handel på de finansiella marknaderna). Kunderna kommer tillhandahålla dessa medel via sina Investeringskonton. För att låna ut pengar kommer bankerna behöva hitta kunder som är villiga att avstå tillgängligheten till sina pengar under en viss tidsperiod. I realiteten innebär det att kunden kommer behöva investera sina pengar under en definierad tidsperiod (t.ex. 4 veckor, 6

månader, 2 år, etc.) eller komma överens om en uppsägningstid inom vilken kunden måste ge besked innan pengarna kan tas ut (t ex 28 dagar, 56 dagar, 6 månader, etc).

Banker kommer då att fungera på det sätt som de flesta tror att de gör nu - genom att ta pengar från sparare och låna ut dem till låntagare (istället för att skapa nya pengar när de utfärdar ett lån).

Det innebär att kunder i banken endast kan få avkastning (ränta) på sina medel om de är villiga att avstå tillgänglighet till sina pengar under en viss tid.

VAD KOMMER FORTFARANDE VARA SOM TIDIGARE?

- Investeringskonton kommer fortfarande att användas av kunder som vill "lägga undan pengar" eller tjäna ränta på sina pengar ("sparande").
- Dessa konton skulle fortfarande ge utdelning, baserat på olika räntesatser.
- De skulle fortfarande tillhandahållas av vanliga affärsbanker.

VAD KOMMER SKILJA SIG FRÅN IDAG?

- När en investering görs förlorar kunden tillgång till sina pengar under en överenskommen tidsperiod. Det skulle inte längre finnas konton av typen "Sparkonto med obegränsad tillgänglighet".
- Kunden skulle antingen teckna ett avtal om "förfallodag", eller "uppsägningstid" för kontot. Förfallodagen är det datum då kunden önskar att investeringen återbetalas, plus eventuell ränta. Uppsägningstid hänvisar till ett överenskommet antal dagar eller veckor som kunden behöver ge banken innan återbetalning.
- Ett investeringskonto kommer faktiskt aldrig innehålla några pengar. Alla pengar som en kund "placerat" i ett investeringskonto kommer omedelbart att överföras till en central "Investeringspool" som banken håller, och som sedan används för att göra olika investeringar. I samband med detta kommer pengarna att tillhöra banken och inte innehavaren av investeringskontot, och banken kommer att registrera att de är skyldiga. Innehavaren av investeringskontot den summa pengar som de investerat.
- I samband med att en kund öppnar ett konto, bör banken vara skyldig att informera kunden om de avsedda användningsområdena för de pengar som kommer att investeras, samt den förväntade risknivån för investeringen. Olika övergripande kategorier av investeringar och ett konsumentvänligt klassificeringssystem som beskriver risker för respektive typ av investering kommer att etableras.
- Risken för investeringen bärs nu av banken och investeraren, istället för att drabba en tredje part (dvs skattebetalarna). Varje investerare som öppnar ett Investeringskonto

kommer att vara fullt medveten om riskerna vid tidpunkten för investeringen. De som inte vill ta några risker kommer att kunna välja en investering med låg risk (och därmed sämre avkastning), eller att ha pengarna på ett Transaktionskonto istället.

GARANTIER FÖR INVESTERINGSKONTO

För att säkerställa att bankens risker och vinster är väl avvägda skulle Investeringskonton inte garanteras av staten på något sätt. Kunder som vill hålla sina pengar helt fria från risk kan sätta in sina pengar på Transaktionskonton. Kunder som vill göra avkastning på sina medel behöver ta på sig en viss risk (istället för att risken överförs till skattebetalarna genom den statliga insättningsgaranti som finns idag).

Detta kan dock i sig införa nya problem. Till exempel, om banken helt enkelt överför alla risker med investeringen på innehavaren av Investeringskontot, då får banken utdelning när investeringen går bra men får inte ta konsekvenserna när en investering går dåligt. Det skulle uppmuntra banken att använda kundernas pengar för att bedriva investeringar med stor risk och hög avkastning. Å andra sidan, om banken bär all risk för utlåningen skulle kunder vilja använda sina pengar för investeringar med största möjliga risk och högsta avkastning. Det skulle leda till att "säkrare" investeringar med lägre avkastning skulle få kämpa för att få finansiering, medan bankens investeringar skulle bli alltmer riskabla.

För att undvika den situationen och se till att incitamenten är balancerade så måste både banken och innehavaren av Investeringskontot dela på förlusten om investeringen fallerar. Därför kommer reformen innebära att bankerna kan erbjuda innehavaren av Investeringskontot en garanti på en procentsats av deras ursprungliga investering. Till exempel, utöver att erbjuda en avkastning på 5% per år om investeringen är lyckad, kan bankerna garantera att 95% av värdet av ett Investeringskonto kommer att återbetalas. Banken skulle då med sina egna vinster täcka eventuell värdeminskning som faller under 95%. Oavsett vilket skulle investeraren bli uppmärksam på vilka garantier som eventuellt finns och kan göra sitt investeringsbeslut fullt medveten om både riskerna och vinstpotentialen.

Bankerna kommer att variera vilka garantier de erbjuder på Investeringskonton beroende på graden av risk i de underliggande investeringarna. Det innebär att de kommer att kunna konkurrera genom att erbjuda ett sortiment av produkter som tillgodoser olika riskbenägenhet. Investerare som är nöjda med en låg avkastning kommer att kunna investera nästan riskfritt, då banken lovar att kompensera eventuella förluster av investeringen med vinster från sina övriga investeringar och verksamheter. Investerare som vill ha en hög avkastning kommer själva behöva ta på sig en del av risken.

Naturligtvis kommer dessa garantier endast gälla så länge banken är solvent. Om en bank går i konkurs, kommer Investeringsontoinnehavare vara fordringsägare gentemot banken. De skulle behöva invänta det vanliga likvidationsförfarandet för att få veta hur stor andel av sina investeringar de kommer att få tillbaka (när bankens tillgångar värderats och sålts). Staten backar inte upp de eventuella garantier som bankerna har ställt och kommer inte att använda skattebetalarnas pengar för att betala tillbaka pengar till kunder med investeringar hos konkursade banker. Detta kommer sannolikt att vara impopulärt hos sparare som hittills kunnat spara utan att ta någon risk alls (tack vare den skattefinansierade garantin). Emellertid finns det inga rättvisande ekonomiska eller moraliska skäl att sparare/investerare ska kunna överföra förlusterna av sina investeringar till skattebetalarna.

FINANSINSPEKTIONEN KAN FÖRBJUDA VISSA GARANTIER

Den nuvarande Finansinspektionen kommer kunna förbjuda en bank från att erbjuda vissa avkastningsnivåer för vissa investeringskonton. Denna bestämmelse är nödvändig för att förhindra banker att erbjuda orealistiska garantier. Exempelvis kan en bank erbjuda en investeringsprodukt med en garanterad avkastning på 8%. Men om det är osannolikt att investeringarna kommer generera 8% kan banken gå med förlust och risken större att den går i konkurs eller vädjar till centralbanken om nödlån. I korthet, att erbjuda en garanti som saknar samband med de verkliga investeringsriskerna gör det mer sannolikt att banken kommer att utsättas för ekonomiska svårigheter. Därför kommer Finansinspektionen eller centralbanken behöva tillåtas förbjuda vissa garantier från att utfärdas, i syfte att upprätthålla stabiliteten i banksystemet.

CENTRALBANKEN OCH BETALNINGSSYSTEMET

Vi tittar nu på helhetsbilden och beskriver hur betalningssystemet fungerar efter reformerna. Det är viktigt att förstå att pengar - åtminstone 97% (i Sverige 96%) av dem – i dagsläget inte existerar i någon fysisk form. Det är bara siffror i datasystem. Med det i åtanke bör man komma ihåg att om vi inte pratar om fysiska kontanter så är pengar aldrig "förvarade" eller "lagrade" någonstans, de är bara registrerade i ett eller annat datasystem. Detta är viktigt att komma ihåg eftersom våra reformer kräver några smärre förändringar i de datorsystem som används inom banksektorn, och dessa förändringar är lätta att missförstå om man även har missförstått hur pengar fungerar.

FÖRÄNDRINGAR HOS CENTRALBANKEN

Alla digitala pengar (annat än sedlar och mynt) skulle "hållas" i ett centralt datasystem och kontrolleras av centralbanken. Centralbanken har redan ett datasystem som registrerar mängden "centralbankspengar" eller "reserver" som finns i respektive banks reservkonto. Detta system kallas "RIX" och är ett system för "Real-Time Gross Settlement" och det hanterar redan idag hundratusentals stora transaktioner mellan banker varje dag. Efter reformen skulle de konton som varje affärsbank har hos centralbanken lagras i detta datorsystem. Till exempel, på samma sätt som du eller jag kan ha personliga bankkonton hos Nordea eller SEB, så skulle Nordea och SEB (och alla andra banker) i sin tur ha konton hos centralbanken. Varje enskild bank skulle ha tre konton (lagrade i RIX, centralbankens RTGS Processor.)

1. KUNDFONDKONTO

Detta är det konto där bankens kunders Transaktionskonton hålls. Samtidigt som centralbanken skulle hålla de riktiga "pengarna" (i digital form), skulle den inte hålla någon information om enskilda kunder eller kundkonton. Det skulle vara varje enskild banks ansvar. När någon i en annan bank betalar en innehavare av ett Transaktionskonto, ökar balansräkningen på Kundfondkontot. När en innehavare av ett Transaktionskonto betalar någon som använder en annan bank, kommer saldot på kontot minska. Pengarna i detta konto ägs inte av banken och kontot är inte heller bankens tillgång. Banken administrerar bara kontot åt sina kunder.

2. INVESTERINGSPPOOL

Detta konto representerar utlåningssidan i bankens balansräkning. Pengar överförs från detta konto när banken utfärdar lån till låntagare eller räntebetalningar och amorteringar till innehavare av Investeringskonton. Pengar överförs till detta konto när bankerna får in återbetalningar på lån eller räntekostnader från låntagare, eller när innehavare av Investeringskonton gör nya investeringar. Pengarna på det kontot ägs av banken och kontot är bankens tillgång.

Eftersom dessa pengar rent tekniskt tillhör banken skulle banken inte behöva ha ett motsvarande register för att dela upp denna pool mellan sina kunder. Emellertid skulle varje bank behöva hålla register över alla sina "avtal" och överenskommelser, både för investeringskontohavare och för låntagare. För låntagare måste banken veta det utlånade beloppet, den överenskomna räntesatsen, datum för månatliga avbetalningar, etc. För varje investeringskonto kommer banken behöva ha register över:

- Det investerade beloppet
- Det datum då investeringen gjordes
- Förfallodagen eller datum för minsta uppsägningstid
- Information om huruvida minsta uppsägningstid har givits
- Överenskommen räntesats

3. BANKENS OPERATIVA KONTO

Detta är det konto där banken kan inneha medel för sina egna syften - balanserade vinster, eget kapital, pengar för att betala personalens löner, etc. Pengarna på detta konto ägs av banken och kontot är bankens tillgång. Vart och ett av dessa konton kan delas upp i underkonton för att hjälpa banken hantera och fördela sina egna medel.

DE TRE KONTONAS RELATION TILL VARANDRA

De tre konton i centralbanken kan liknas vid stora krukor av pengar. För sitt Kundfondkonto skulle varje bank registrera vilket belopp av dessa pengar som ägs av respektive enskild kund, och de transaktioner som görs till och från varje kunds konto. Som ett förenklat exempel kan en banks databas se ut ungefär så här:

Storbankens registrering av de Transaktionskonton den administrerar	
Kund	Saldo
Mrs K Smith	£546.21
Mr W Riley	£1942.52
Mr J Heath	£26.78
....	....
....	....
Total balans för alla Kundfondkonton	£168,023,163,295.72

Centralbanken å andra sidan behöver inte några uppgifter om den individuella fördelningen av bankens Kundfondkonto. Därför skulle centralbankens balansräkning bara visa det aggregerade (totala) beloppet för varje bank, som visas nedan:

Centralbankens konton	
Bank	Kontobalans
Storbankens Kundfondkonto	£168,023,163,295.72
Storbankens Investeringspool	£145,023.00
Storbankens Operativa konto	£295,451.72
Annan Storbanks Kundfondkonto	£192,923,670,202.12
....	....
Total balans för alla konton	£868,023,163,295.72

BETALNINGAR MELLAN KONTON I DET REFORMERADE SYSTEMET

Processen att göra betalningar är mycket enkel. I följande exempel vill Nils betala för en bil genom att överföra pengar till en bilåterförsäljare. Det finns dock skillnader beroende på om Nils och bilförsäljaren har samma eller olika banker.

KUNDER VID SAMMA BANK

Om både Nils och bilförsäljaren har konton hos Storbanken, då kan transaktionen göras internt inom bankens datasystem:

Storbankens registrering av Transaktionskonton	
Kund	Balansräkning
Nils	£10,000 → £0
Bilförsäljare	£0 → £10,000
....	....
Total balans för alla Kundfondkonton	£168,023,163,295.72 (ingen förändring)

I själva verket har Nils helt enkelt överfört sitt ägande av £ 10.000 hos centralbanken till bilförsäljaren. Från Nils och bilförsäljarens perspektiv som bankkunder, kommer de helt enkelt se att pengar överförts mellan två Transaktionskonton. Observera dock att inga pengar flyttas mellan konton i centralbanken, eftersom alla pengar fortfarande finns på Kundfondkontot som administreras av Storbanken hos centralbanken.

KUNDER I OLIKA BANKER

Om bilåterförsäljaren å andra sidan vill få de £10.000 till ett separat konto på Andra Storbanken, då kommer de pengar som tillhör Nils, som är registrerade i Kundfondkontot hos Storbanken, föras över till Kundfondkontot hos Andra Storbanken. Pengarna kommer då att tillhöra bilåterförsäljaren.

När Nils ber sin bank att föra över £ 10,000 till bilförsäljarens konto på Andra Storbanken, då kommer Storbanken skicka en instruktion till centralbanken att överföra £ 10,000 från sitt Kundfondkonto till Kundfondkontot hos Andra Storbanken. När överföringen sker, minskar Storbanken den bokförda balansen på Nils konto, och Andra Storbanken ökar den bokförda balansen på bilåterförsäljarens konto. Överföringen på centralbanken visas schematiskt här:

Centralbankens registrering av Kundfondkonton	
Bank	Balans på Kundfondkonto
Storbankens Kundfondkonto	£168,023,110,000 → £168,023,100,000
Andra Storbankens Kundfondkonto	£192,923,600,000 → £192,923,610,000
....	....
Total balans för alla Kundfondkonton	£868,023,163,295.72 (ingen förändring)

Nu när vi förstår betalningssystemet efter reformerna så kan vi nu titta på hur lån kommer genomföras efter reformen.

LÅN I ETT REFORMERAT SYSTEM

Följande avsnitt beskriver hur banker normalt kommer att genomföra utlåning (inklusive via kontokrediter) i det reformerade systemet. Observera att i syfte att tydliggöra processen kommer vi att visa ett exempel där en kunds investering på £ 1,000 finansierar ett lika stort lån till en annan kund. I verkligheten kan det utlånade beloppet vara mindre än investeringsbeloppet, som då kan spridas över flera kunder, eller alternativt, flera investeringar kan finansiera ett större lån. Det behöver inte finnas någon direkt koppling mellan enskilda sparare och låntagare. Efter reformen är processen att utfärda lån rent mekanisk. Processen skulle flytta pengar från ett konto till ett annat, istället för att skapa nya pengar (vilket sker i det nuvarande systemet). För att en bank ska kunna bevilja ett lån måste den redan ha finansiering för det till hands. Banken kan finansiera utlåningen genom ett av följande fyra medel:

- Pengar som bankkunder har gett till banken för att investera (det vill säga de pengar som bankkunder har använt för att öppna Investeringskonton).
- Pengar andra banker har lånat ut till banken (vilket skulle innebära en överföring av medel från en banks Operativa konto eller Investeringspool till en annan banks).
- Bankens eget kapital, exempelvis från aktieägare eller balanserade vinstmedel.
- Eventuella lån från Centralbanken (när så är tillåtet).

Pengar på transaktionskonton tillhör inte banken och kan därför inte användas för att finansiera ett lån.

ETT EXEMPEL PÅ UTLÅNINGSPROCESSEN

Lisa vill investera några av de medel som hon för närvarande har på sitt Transaktionskonto. Hon måste först öppna ett Investeringskonto hos banken och "finansiera" det med en överföring från hennes Transaktionskonto. Lisa ser att saldot på hennes Transaktionskonto faller med £ 1.000, och att saldot på hennes nya Investeringskonto ökar med £ 1,000. Men i själva verket har pengar från hennes Transaktionskonto flyttats över till Storbanksens Investeringspool i centralbanken. Centralbankens balansräkning har förändrats på följande sätt:

Konton hos centralbanken	
Bank	Saldo
Storbanksens Kundfondkonto	£1000 → £0 (Lisas Transaktionskonto)
Storbanksens Investeringspool	£0 → £1000

I Storbanksens balansräkning överförs medlen från Lisas Transaktionskonto till bankens InvesteringsPool. Banken bokför samtidigt att den är skyldig Lisa £ 1000 (genom att skapa en ny skuld på £ 1,000), vilket är Lisas nya Investeringskonto.

Storbanksens balansräkning – utlåning		
Tillgångar	Skyldigheter	Storbanksens Kundfondkonto
InvesteringsPool	Lisas Investeringskonto	Lisas Transaktionskonto
£0 → £1000	£0 → £1000	£1000 → £0

Pengarna i Storbanksens InvesteringsPool används sedan för att göra en utlåning till en låntagare, David. David tecknar ett avtal med banken om att han kommer att återbetala £ 1000 plus ränta. Detta juridiskt bindande avtal utgör en tillgång för banken som redovisas i bankens balansräkning. Samtidigt flyttas pengar från Storbanksens InvesteringsPool i centralbanken till det kundfondkonto som förvaltas av Storbanken och Storbanken ökar värdet av Davids Transaktionskonto.

Storbankens balansräkning - utlåning		
Tillgångar	Skyldigheter	Storbankens Kundfondkonto
InvesteringsPool £ 1000 • → £ 0	Lisas Investeringskonto £1000	Lisas Transaktionskonto £0
Nytt lån till David £0 → £1000		Davids Transaktionskonto £0 → £1000

Balansräkningen är fortfarande i balans, eftersom Investeringskontoskulden till Lisa kompenseras av den tillgång som är lånet till David. Under processen har elektroniska pengar i balansräkningen hos centralbanken flyttats från Kundfondkonto till InvesteringsPool, och tillbaka till Kundfondkonto. Ägandeskapet av pengarna har flyttats från Lisa till David. (När ett investeringskonto uppnår sin förfallodag eller uppsägningstiden har löpt ut kommer banken att vända denna process och överföra de pengar den är skyldig sin kund, från sin investeringPool till Kundfondkontot och uppdatera saldot på kundens Transaktionskonto.)

Storbankens balansräkning – efter utlåningen		
Tillgångar	Skyldigheter	Storbankens Kundfondkonto
InvesteringsPool £ 0	Lisas Investeringskonto £1000	Lisas Transaktionskonto £0
Nytt lån till David £1000		Davids Transaktionskonto £1000

Inte vid något tillfälle lämnade några pengar centralbankens balansräkning, och inga nya insättningar skapades någonstans i systemet. Detta säkerställer att utlåningen inte ökar köpkraften i ekonomin, till skillnad från banklån i det nuvarande systemet.

ATT SKAPA NYA PENGAR

Bankerna skulle nu vara förhindrade att skapa nya pengar genom sin utlåning. Centralbanken skulle ta över rollen att skapa de nya pengar ekonomin behöver varje år för att fungera väl, i linje med de inflationsmål som fastställts.

VEM SKA BESTÄMMA HUR MYCKET NYA PENGAR SOM SKA SKAPAS?

De senaste decennierna visar att vi inte kan anförtro vinstdrivande banker makten att skapa pengar. Deras incitament lutar oftast till att de alltid lånar ut mer pengar, och därför konstant öka penningmängden, oavsett behoven i ekonomin som helhet. Men det är osannolikt att valda politiker skulle göra ett bättre jobb. De skulle frestas att utöka penningmängden för att betala för saker som infrastruktur och utbildning, vilket skulle resultera i att pengar skapas utan hänsyn till behoven i ekonomin som helhet.

Det finns en intressekonflikt när den person eller organisation som beslutar om att öka eller minska penningmängden även kan dra nytta av det beslutet. Denna intressekonflikt gäller både vinstdrivande banker och röstfiskande politiker. I detta scenario skulle intressekonflikten komma att påverka beslutet om hur mycket pengar som bör skapas.

Så om vi inte kan förlita oss till vinstdrivande banker eller röstfiskande politiker, då måste vi hitta ett neutralt, oberoende organ som inte har tvivelaktiga incitament och som inte gynnas personligen av att öka penningmängden. Enligt vårt förslag skulle "Pengaskapande Rådet" (PSR) vara ansvarigt för att besluta hur mycket nya pengar som ska tillföras i ekonomin under varje tidsperiod, och troligen kunna ersätta eller ta över en del av arbetsuppgifterna hos dagens Finanspolitiska Rådet och även hos Riksbanken.

Riksbanken och Riksbanksdirektionen kommer att sluta fatta beslut om att höja eller sänka styrräntan. Istället kommer PSR ansvara för att besluta om att öka eller minska penningmängden. Räntorna kommer att fastställas av marknaden istället för av centralbanken.

PSR måste vara politiskt oberoende och neutral. Detta är viktigt, eftersom det hindrar att politiker "mixtrar" med ekonomin. Det är viktigt att PSR inte lyder under politiker, vars beslut kommer att styras av politiska frågor snarare än vad som långsiktigt är bra för ekonomin. Det är också viktigt att PSR är skyddade från intressekonflikter och från den finansiella sektorns lobbyister.

Pengaskapande Rådet kommer att omfattas av alla de regler om öppenhet i sina beslut som idag gäller för andra myndigheter. Den beslutade ökningen av penningmängden kommer att offentliggöras för allmänheten varje månad. Observera att PSR inte kommer att skapa den mängd pengar som regeringen behöver för att uppfylla sina vallöften – regeringens behov kommer inte att beaktas. Därför har kritik mot denna reform att det skulle orsaka en Zimbabwe-liknande hyperinflation ingen verklighetsförankring.

HUR MYCKET PENGAR SKA PSR SKAPA?

På samma sätt som idag kommer penningpolitiken att styras av inflationsmålet. Men i linje med demokratiska principer, om riksdagen anser att det finns mer angelägna mål än prisstabilitet kommer det vara möjligt att på demokratisk väg påverka PSR: s mandat.

Vid beslut om hur mycket penningmängden ska ökas eller minskas skulle PSRs syfte vara att ändra tillväxttakten i penningmängden på ett sätt som håller inflationen på inflationsmålet, t ex omkring 2% per år. När PSR skapar nya pengar kommer efterfrågan i ekonomin att öka och ekonomin stimuleras. Beroende på tillståndet i ekonomin vid den tidpunkten kan detta komma att driva upp inflationen. Om inflationen ligger över inflationsmålet så är det osannolikt att PSR kommer att välja att öka penningmängden ytterligare.

Pengaskapande Rådet skulle bestämma hur mycket pengar som ska skapas i syfte att möta inflationsmålet genom att analysera ekonomin som helhet - inte regeringens budget, eller banksektorns behov. De skulle använda övergripande statistik för att bedöma huruvida ekonomin behöver mer eller mindre pengar varje månad, för att möta inflationsmålet. De skulle även ha tillgång till den forskning de behöver för att fatta ett välgrundat beslut.

HUR DET KOMMER GÅ TILL ATT SKAPA NYA PENGAR, RENT TEKNISKT

När Pengaskapande Rådet har beslutat om skapandet av en viss mängd nya pengar, kommer de att skapas på följande sätt:

- Regeringen kommer att ha ett konto hos centralbanken kallat "regeringens centralkonto".
- Centralbanken kommer helt enkelt öka saldot på det kontot med det belopp som beslutats av Pengaskapande Rådet. De kommer inte samtidigt minska saldot på något annat konto – vilket innebär att de skapar nya pengar.
- Dessa nyskapade pengar skulle inte föra med sig någon återbetalningsskyldighet och därmed vara fria från skuld.

- Regeringen kan sedan ta ut pengarna från sitt centralkonto och addera dem till skatteintäkterna. De kan sedan använda pengarna efter de principer som diskuteras i nästa avsnitt.

Att trycka fysiska kontanter eller prägla mynt kostar några ören för varje hundralapp som trycks och för varje mynt som präglas. Att skapa pengar elektroniskt är däremot i princip kostnadsfritt.

HUR KOMMER DE NYA PENGARNA IN I EKONOMIN?

Nyskapade pengar skulle adderas till skatteintäkter och användas i enlighet med regeringens program och prioriteringar. De nyskapade pengarna kan användas för att finansiera offentliga utgifter, för att minska statsskulden, för att sänka skatterna eller för att helt enkelt betala ut en medborgarlön/basinkomst. Den exakta blandning av dessa alternativ skulle bero på den regering som för tillfället sitter vid makten. Vi ska nu titta på de olika alternativen mer i detalj.

ÖKA DE OFFENTLIGA UTGIFTERNA

Genom att använda de nyskapade pengarna för att finansiera offentliga utgifter kan regeringen öka kvaliteten och/eller tillgången till samhällstjänster såsom utbildning, hälsa-och sjukvård och kollektivtrafik, utan att skattetrycket på allmänheten ökar. Men vad händer om regeringen använder pengarna för att slösa bort dem på något som inte gagnar samhället eller skattebetalarna? För det första gäller den invändningen för skattemedel redan idag. Om det finns en risk att regeringen kommer att spendera de nyskapade pengarna för tveksamma syften, då gäller samma risk även för övriga pengar som regeringen spenderar varje år. För det andra måste vi undvika att göra misstaget att tro att pengar bara kan spenderas en gång. Som privatperson har du en begränsad summa pengar. Om du spenderar dem vårdslöst och "slösar bort dem" är de pengarna borta för alltid. Men pengarna försvinner inte, när du har spenderat dem kommer de i händerna på någon annan och kan användas igen. På samma sätt, även om regeringen slösar bort nyskapade pengar, kommer pengarna att hamna i händerna på myndighetsanställda och leverantörer till myndigheterna, som sedan spenderar dem vidare i den reala ekonomin.

SÄNKA SKATTERNA

I stället för att öka de offentliga utgifterna kan den för tillfället sittande regeringen välja att minska det totala skattetrycket. Detta skulle kunna uppnås genom att ta bort eller minska vissa skatter, och därmed få in mindre summor genom beskattning och använda nyskapade pengar för att täcka det underskottet. Som en allmän princip, den regering som använder intäkterna från denna reform för att minska beskattningen skulle kunna rikta in sig på att minska eller avskaffa några av de mest

bakåtsträvande eller för marknaden störande skatterna. Det finns dock problem med detta tillvägagångssätt: medan förändringar i skatter görs sällan, kommer det belopp av nyskapade pengar som ska tillföras ekonomin att fastställas på månadsbasis. Regeringen kommer inte att kunna förutse eller påverka de beslut som fattas av PSR, och kommer således ha begränsad vetskap om hur mycket nya pengar som kommer skapas varje år och därmed även hur mycket de kommer kunna sänka skatterna. Därför är skattesänkningar måhända inte det mest effektiva sättet (i fråga om regeringens finansiella planering) för att distribuera nyskapade pengar i ekonomin.

DIREKTA UTBETALNINGAR TILL MEDBORGARNA

Ett alternativ är att nyskapade pengar delas lika mellan alla medborgare (alternativt alla vuxna, eller alla registrerade skattebetalare). Detta skulle också innebära att de nyskapade pengarna mest effektivt sprids i ekonomin, i stället för att koncentreras till vissa områden av landet eller vissa sektorer som en följd av stora offentliga projekt.

MINSKA STATSSKULDEN

Regeringen skulle kunna använda de nyskapade pengarna för att minska (betala av) en del av statsskulden. Det finns dock problem med detta tillvägagångssätt. De nyskapade pengarna skulle först hamna i händerna på innehavare av statsobligationer och skulle stanna inom de finansiella marknaderna, snarare än att nå den reala ekonomin. Många av de obligationer som utgör statsskulden hålls av pensionsfonder och försäkringsbolag. Detta innebär att även om en del av de nyskapade pengarna som betalas till dessa obligationsinnehavare skulle hamna i händerna på pensionärer eller leda till utbetalningar på försäkringar så kommer majoriteten av pengarna stanna inom de finansiella marknaderna, vilket inte ger stimulans till den reala (icke-finansiella) ekonomin. Dessutom är statsskulden betydligt billigare (dvs. räntan är lägre) och mindre än de privata skulderna. Därför bör det prioriteras att få in de nya pengarna i den reala ekonomin för att möjliggöra för hushåll och företag att minska sina egna skulder, snarare än att prioritera en minskning av statsskulden.

FÖRDELAR MED POSITIVE MONEYS SYSTEM

FÖRDELAR FÖR DEN EKONOMISKA STABILITETEN

I det nuvarande penningssystemet ökar den totala mängden pengar (så kallade "kontoinnehav" – dvs siffrorna på ditt bankkonto, plus sedlar och mynt) varje gång en bank gör en utlåning.

Följaktligen ökar penningmängden som ett resultat av beslut som tusentals enskilda långgivare och lånerådgivare fattar, som agerar utifrån riktlinjer satta av ledande styrelseledamöter i de stora bankerna. Under relativt stabila förhållanden gör bankerna större vinst ju mer lån de utfärdar, och därför har personalen incitament i form av bonusar att bevilja så många lån som möjligt. Detta oreglerade pengaskapande har verkliga effekter på ekonomin.

Till exempel leder bankernas utlåning - dvs deras pengaskapande – när det används för inköp av befintliga tillgångar, såsom hus och lägenheter, till en ökning av priserna (eftersom utbudet av bostäder inte kan svara snabbt på prisförändringar). Denna prisökning leder på sikt till en självförstärkande och destabiliserande process där prisökningar leder till större efterfrågan på bostäder (eftersom människor väljer att "investera" i bostäder) vilket leder till mer utlåning, ännu högre bostadspriser och ökande skuldsättning. Så småningom blir skuldbördan för stor för vissa låntagare och tillgångsbubblan brister.

De inställda betalningar och minskande efterfrågan som följer på detta bromsar efterfrågan på bolån, vilket stannar av (och sedan vänder) uppgången i bostadpriserna. De personer som har köpt en bostad i förhoppningen att sälja den till ett högre pris upptäcker att deras skulder överskrider värdet på deras bostad, och kan då tvingas att ställa in sina avbetalningar. Detta i sin tur orsakar en lågkonjunktur, eftersom bankerna begränsar sin utlåning och privatpersoner drar ner på sina utgifter. I de mest extrema fallen kan det också orsaka en finanskris, eftersom uteblivna återbetalningar på lån startar en kedja av händelser som resulterar i bankrusningar, konkurser och en nedåtgående spiral (så kallad "skulddeflation"). Således förekommer "booms" och "busts", tillgångsprisbubblor, finanskriser, depressioner och även skulddeflation i normalt fungerande skuldbaserade penningssystem. Kort sagt, så länge som bankerna tillåts skapa pengar kommer ekonomin präglas av en inbyggd instabilitet.

Omvänt, efter reformerna kommer bankerna inte längre kunna skapa pengar när de lånar ut. Detta minskar risken för tillgångsprisbubblor och efterföljande finansiella kriser, recessioner och depressioner. Istället för att pengar kommer in i ekonomin med en motsvarande skuld, kommer de komma in i ekonomin "fria från skuld" och hälsan i hela ekonomin kommer att beaktas innan ett beslut fattas om att öka eller minska penningmängden. Samtidigt som det alltid finns betänkligheter när beslut fattas av små kommittéer av "vise män", anser vi att det skulle vara svårt för Pengaskapande Rådet att göra ett sämre jobb med att hantera penningmängden än bankerna hittills har gjort.

Större ekonomisk stabilitet förväntas leda till ökade nivåer av privata investeringar, sysselsättning och ekonomisk tillväxt. Likväl som det tillhandahåller en ytterligare inkomstkälla för regeringen kommer det reformerade systemet vara mer benäget att stimulera tillväxt i den privata sektorn, antingen genom att sänka skatter, öka offentliga utgifter (till exempel för infrastruktur, utbildning, hälsa, etc.), eller minska statens upplåning.

FÖRDELAR FÖR BANKERNA

De flesta av bankens investeringsfonder kommer att komma från Investeringskonton, och varje Investeringskonto har ett fördefinierat återbetalningsdatum (eller förfallodatum). Det innebär att de belopp som banken kommer att behöva betala tillbaka ett visst datum kommer att vara statistiskt sett betydligt lättare att förutse än i det nuvarande systemet. För Investeringskonton med förfallodag kommer de att veta exakt vilket belopp som skall återbetalas på en viss dag. De kommer också veta, av erfarenhet, vilken andel kunder med förfallande konton som kommer att önska att investeringen skall förlängas ytterligare en period (med andra ord, vilken andel av kontona som inte behöver återbetalas på förfallodagen).

När det gäller minsta uppsägningstid, kommer de att veta den statistiska sannolikheten för att ett konto löses in inom de närmaste "x" dagarna, och kan således planera de utbetalningar som kommer behöva göras en viss dag upp till 6 månader framåt i tiden. Till följd av det kommer bankernas datorsystem lätt kunna prognostisera kommande kassaflöden (pengar som kommer in och ut) med en mycket större tillförlitlighet än i dagens banksystem. De kan också identifiera eventuella framtida underskott som behöver förberedas för (till exempel genom att dra ner på utlåning och bygga upp en buffert). Samtidigt kommer de att kunna identifiera perioder när pengarna som kommer in kommer att vara större än de återbetalningar de ska göra till sina kunder. De kan då öka låneverksamheten för att utnyttja det överskottet.

MINSKADE SYSTEMRISKER

Vi tror att risken för att någon bank eller alla banker drabbas av en "kassaflödeskris" är betydligt mindre efter reformen än under det befintliga banksystemet. Till skillnad från dagens banksystem är banksystemet efter reformen konjunkturutjämnande snarare än pro-cykliskt. Det innebär att banksystemet inte kommer skapa skulddrivna bubblor som snart övergår i ekonomisk kraschlandning, vilket orsakar en våg av inställda betalningar. Med färre och mindre allvarliga recessioner kommer varje enskild banks låneportfölj sannolikt vara betydligt säkrare än i det nuvarande systemet.

FÖRDELAR FÖR SKATTEBETALARNA

AVSKAFFANDE AV STATLIG INSÄTTNINGSGARANTI/SUBVENTIONER

Insättningsgarantin: I det nuvarande systemet, om en bank blir insolvent på grund av dåliga investeringar är det en tredje part (skattebetalarna) som ska ersätta sparare som har pengar investerade i den banken. Detta system kallas insättningsgaranti i Sverige och "Financial Services Compensation Scheme" i Storbritannien. I USA drivs ett liknande system av FDIC (Federal Deposit Insurance Corporation).

Insättningsgarantin tar bort incitament för bankens fordringsägare (dvs. sparare och investerare) att övervaka bankens beteende. För närvarande är det spararen som tar hem vinsten om en investering genom en bank är framgångsrik, men det är skattebetalarna som förlorar om den inte är det. Det innebär att risk och belöning inte är väl avvägda. Som ett resultat av det kan bankerna låna från insättare till en mycket lägre ränta än vad de annars skulle kunna göra, vilket i praktiken är en subvention från staten till bankerna.

Omvänt, i ett system utan insättningsgaranti har insättare och långgivare incitament för att övervaka bankens beteende, för att säkerställa att den inte agerar på ett sätt som kan äventyra dess solvens. Medan innehavare av Investeringskonton kan dra nytta av en lyckad investering (genom att erhålla ränta på sina insättningar/utlåning), får de även ta konsekvenserna om investeringen fallerar (dvs de kanske inte får tillbaka det fulla värdet av sin insättning). Risk och belöning är då balanserade, och subventionerna till bankerna avskaffas.

"TOO BIG (SYSTEMKRITISK) TO FAIL": För närvarande anses många banker för stora eller för systemkritiska för att tillåtas gå under. Detta är till stor del på grund av kostnaderna för ekonomin i

händelse av att en stor bank går under - i synnerhet förlusten av insättningar (dvs pengar) - skulle vara förödande för den regering som vore tvungen att ersätta insättarna. Det skulle också vara förödande för ekonomin eftersom paniken sprids från en bank till en annan, vilket orsakar en kaskad av bankkonkurser.

Att vara "too big to fail" innebär att bankerna kan spela med sina kunders pengar eftersom de vet att staten kommer att kliva in för att täcka eventuella allvarliga förluster. Detta skapar "moral hazard" och uppmuntrar bankerna att ta större risker med sina investeringar. Medan en grupp vinner på om banken är framgångsrik i sina investeringar, är det en annan grupp (skattebetalarna) som förlorar om banken blir bankrutt. På samma sätt som med insättningsgarantin kan banker som är "too big to fail" låna till mycket lägre ränta än de annars skulle göra (eftersom långivarna inte är oroliga över att deras pengar inte kommer att återbetalas). Detta utgör ytterligare en subvention.

Däremot i ett reformerat banksystem, kommer skattebetalarna aldrig mer behöva rädda en bank (eller som i Sveriges fall, ta över en bank). Detta kommer att ha effekten av att ta bort en subvention till banksektorn, samt den extra fördelen att bankerna kommer att vara mycket mer eftertänksamma rörande vilka lån de beviljar.

ATT FÅ SLUT PÅ "TOO BIG TO FAIL "

Eftersom en kund som gör en investering uttryckligen har kommit överens om att acceptera riskerna för investeringen finns det inget behov (eller försvarbar anledning) för staten att garantera några investeringar. Om en bank fattar dåliga beslut och förlorar pengar, då är det de kunder som tillhandahöll pengar för dessa investeringar som kommer att förlora pengar. I den situationen skulle den berörda banken avvecklas, delas upp och säljas ut. Låntagarna skulle fortsätta att betala av sina lån (till samma ränta som tidigare) till den som köpt deras låneavtal. Detta skulle vara mycket enklare och billigare att genomföra än i det nuvarande systemet, av följande skäl:

De medel som placerats på Transaktionskonton är 100 % säkra. Banken äger inte sina kunders Transaktionskonton, och inte heller är de med i bankens balansräkning, och dessa hålls alltid separerade från bankens Investeringskonton.

Skattebetalarna och regeringen har ingen exponering eller något som helst ansvar för de medel banken är skyldig innehavare av Investeringskonton. Innehavarna av Investeringskonton blir

fordringsägare gentemot den likviderade banken, och regelverket för insolvens skulle avgöra om och hur mycket av sin ursprungliga investering de får återbetalat.

Det innebär inte att alla insolventa banker kommer att gå omkull. I extrema fall skulle centralbanken kunna bevilja ett tillfälligt lån till en bank som lider av tillfälliga svårigheter med sin likviditet. Emellertid skulle dessa lån inte användas för att hålla insolventa banker vid liv.

VANLIGA MISSFÖRSTÅND

HUR FÖRHINDRAR VI INFLATION?

När vi föreslår att staten (eller centralbanken) bör tillåtas att skapa nya pengar reagerar vissa människor automatiskt med invändningen att det skulle orsaka inflation. Faktum är att den vanligaste missriktade kritiken av den typ av reform som vi föreslår är att det kommer att orsaka betydande inflation. Detta bygger på tanken att en oansvarig regering kommer trycka så mycket pengar som den behöver för sina egna ändamål.

Det finns absolut ingen risk att detta sker under "Modernising Money"-förslagen. Beslut om förändringar i penningmängden kommer att göras inte av röstfiskande politiker utan av en oberoende enhet (Pengaskapande Rådet), politiker kommer inte ha något som helst inflytande över vilken summa pengar som kommer att skapas.

Pengaskapande Rådet kommer förbindas till att beakta behoven i ekonomin som helhet när de avgör hur mycket nya pengar som ska tillföras i ekonomin. De behov eller önskemål som sittande regering har vägs inte in i detta beslut över huvud taget. I själva verket skulle medlemmarna i PSR uttryckligen kunna förbjudas att i sitt beslutsfattande ta hänsyn till frågor av politisk karaktär eller de intentioner nuvarande regering har.

HUR VÅL HAR DET NUVARANDE SYSTEMET FÖRHINDRAT INFLATION?

Mellan 1970 och 2010, har bankerna blåst upp penningmängden med i genomsnitt 11,5% per år i Storbritannien. I Sverige har penningmängden fördubblats de senaste 10 åren. Medan konsumentpriserna bara har uppvisat låga nivåer av inflation under denna period, har bostadsmarknaden visat betydande nivåer av inflation. Faktum är att mellan 1990 och 2007 nästan tredubblades huspriserna i Storbritannien. I Sverige har hushållens bolåneskulder blivit tre gånger så stora under den senaste tio-års-perioden.

KOMMER DET FINNAS TILLRÄCKLIGA MÖJLIGHETER ATT TA LÅN OCH FÅ KREDIT?

Med tanke på att myndigheterna ofta fokuserar på "kreditåstramning" som det största problemet i finansiella kriser, tänder idén att avsevärt minska mängden tillgängliga krediter (utlåning) varningslamporna hos många människor.

Men de flesta av dessa invändningar härrör från en ofullständig förståelse av hur penningssystemet fungerar. Verkligheten är att vårt beroende av krediter inte är en naturlig del av ekonomin - det är ett direkt resultat av att låta bankerna skapa landets pengar som skuld. När över 96 % av den befintliga penningmängden skapas som skuld, och därför är räntebärande, skapar det inflation (särskilt på bostadsmarkanden) vilket kräver att folk lånar mer helt enkelt för att överleva. I praktiken tillandahåller det nuvarande systemet för mycket kredit. Däremot är ett system som tillhandahåller färre krediter mycket mer sannolikt att leda till en stadig och stabil ekonomi, snarare än den "gasa-bromsa"- ekonomi som vi har haft under de senaste decennierna.

Innan vi förklarar varför en minskning av krediter (utlåning) inte kommer att vara ett problem efter reformen måste vi reda ut några missuppfattningar om "kredit", "skuld" och "utlåning".

KREDIT = SKULD

Termen "kredit" används felaktigt. "Kredit" ger positiva associationer - alla vill ha en god kreditvärdighet och din lön visas på ditt saldo under rubriken "kredit". Men i fallet med att "få krediterna att flöda igen" är "kredit" detsamma som "skuld". Om vi säger att företag är beroende av tillgång till krediter, säger vi samtidigt att deras ekonomiska situation är så dålig att de omgående behöver skuldsätta sig. Denna svaga finansiella hälsa är inte det naturliga tillståndet i ekonomin - det är ett symptom på ett penningssystem där alla nya pengar skapas av bankerna. (Naturligtvis kommer nystartade företag och företag som växer snabbt behöva tillgång till kredit/skuldsättning.)

VI ÄR BEROENDE AV KREDITER/SKULDER EFTERSOM VÅR PENNINGMÄNGD ÄR SKULD

Det absoluta beroendet av "kredit" och det faktum att ekonomin stannar upp när krediter inte tillhandahålls används som argument för att peka på vikten av kredit i en modern ekonomi. I verkligheten indikerar det en kronisk brist på skuldfria pengar i ekonomin. Per definition, om ekonomin behöver "krediter" för att fortsätta att fungera, då är vi beroende av skuldsättning.

I det nuvarande banksystemet är det enda sättet som allmänheten kan få tillgång till pengar att låna dem från banker. Följaktligen, om bankerna inte lånar ut, har ekonomin inte någon penningmängd. Detta är den främsta orsaken till vårt beroende av skulder/krediter.

Medan ekonomer hävdar att lättillgängliga krediter är avgörande för en välfungerande ekonomi, är i själva verket beroendet av krediter ett symptom på en dåligt fungerande ekonomi och en dåligt fungerande penningtillförsel. Det skuldbaserade penningssystemet skapar faktiskt ett behov hos

företag och hushåll att få tillgång till krediter (skuld). Med andra ord, vi är alla så djupt skuldsatta på grund av att vi tillåter att våra pengar skapas som skulder.

Svaret på vårt skuldberoende är inte mer skulder (trots att de politiska ledarna ropar "Vi måste få bankerna att öka sin utlåning! ") utan nyskapade, skuldfria pengar, vilket kan hjälpa till att betala av skulderna och minska vårt skuldberoende.

EFTERSOM SKULDFRIA PENGAR BETALAR AV SKULDER KOMMER VI HA MINDRE BEHOV AV KREDIT

Skuldfria pengar kommer skapas och tillföras i ekonomin, via skattesänkningar, skatteavdrag och offentliga utgifter eller direkta utbetalningar till medborgarna. Det möjliggör för privatpersoner och företag att successivt betala av sina skulder och börja öka sitt sparande. Med större besparingar är folk mindre beroende av att skuldsätta sig och därmed blir tillgången till krediter (skulder) mindre avgörande för en välfungerande ekonomi.

Dessa nyskapade skuldfria pengar ger över tiden en starkare stimulans än skuldbaserade pengar skapade av bankerna, eftersom det inte finns något krav på att betala tillbaka pengarna. Som ett resultat skulle ekonomin förbättras, och folk kommer ha bättre möjligheter att betala av sina befintliga skulder, betala bolån, och förbättra sin ekonomiska situation. Med lägre skatter och en mer livaktig ekonomi kommer behovet av att skuldsätta sig minska och drabba färre människor. Med andra ord, efterfrågan på krediter kommer att minska i takt med tillgången på krediter. PSR kan hantera eventuella brister i mängden krediter som finns tillgängliga för företag genom att välja att skapa mer pengar (om alla andra ekonomiska indikatorer också pekar på behovet av mer pengar). De kan även låna ut nyskapade pengar direkt till bankerna på villkor att dessa pengar går till "produktiv" utlåning - att finansiera företag snarare än att spekulera på finansmarknaderna, till exempel.

YTTERLIGARE INFORMATION

MODERNISING MONEY ger en mer detaljerad förklaring av dessa reformer och beskriver även övergångsprocessen mellan det nuvarande och det reformerade penningssystem. Boken förtydligar de ekonomiska, sociala och ekologiska konsekvenserna av det nuvarande penningssystemet och förklarar hur reformerna skulle åtgärda dessa problem. Du kan köpa den på www.positivemoney.org

EFTERORD OM DEN SVENSKA ÖVERSÄTTNINGEN

Översättningen är gjord av den svenska kampanjgruppen Positiva Pengar (www.positivapengar.se) vilket är en fristående icke vinstdrivande grupp som arbetar för att sprida Positive Moneys problembeskrivning av det nuvarande penningssystemet, samt deras lösningsförslag.

I översättningen har "Bank of England" översatts med "centralbanken" men det är givetvis Sveriges Riksbank som avses. Det bör noteras att processen idag för hur reporäntan sätts skiljer sig något mellan Storbritannien och Sverige, men det är inte något som påverkar reformernas genomförbarhet.

Positiva Pengar är en del i det världsomspännande nätverket International Movement for Monetary Reform. (www.internationalmoneyreform.org/)

KONTAKTA OSS GÄRNA:
POSITIV.PENG@GMAIL.COM
WWW.POSITIVAPENGAR.SE

PositivaPengar

**International Movement
for Monetary Reform**